

ΑΛΜΠΕΡ
ΚΑΜΥ **100**
ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ
ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

Ο «Ξένος» που έγινε αιώνιος

Στην οικογένεια του Αλμπέρ Καμύ τα δύο δίδυμα παιδιά του από καιρό έχουν χωρίσει τις υποθέσεις που αφορούν τον πατέρα τους. Ο 68χρονος σήμερα Ζαν έχει αναλάβει τη συντήρηση του πατρικού τους σπιτιού στην οδό Madame του Παρισιού ενώ η δίδυμη αδελφή του Κατρίν, που είναι άλλωστε και εκτελέστρια της διαθήκης του συγγραφέα, ασχολείται με τη διαχείριση των δικαιωμάτων του αλλά και τις δημόσιες ομιλίες για το έργο του.

Με αφορμή, ωστόσο, τη συμπλήρωση 100 χρόνων από τη γέννηση του γάλλου φιλοσόφου (η επέτειος ήταν προχθές, Πέμπτη), ο δικηγόρος στο επάγγελμα Ζαν μίλησε στην ισπανική «Ελ Παϊς» μαζί με τον Αλέν Γκρενιέ, γιο του καθηγητή Φιλοσοφίας Ζαν Γκρενιέ, δασκάλου του Καμύ και επιστήθιου φίλου του. Οι δυο τους σήμερα συμφωνούν ότι υπερτονίζεται η ιδιότητα του φιλοσόφου στον Καμύ.

Ο Ζαν έχασε τον πατέρα του σε ηλικία 15 μόλις χρόνων, ηλικία στην οποία δεν είχε ακόμη καταφέρει να μελετήσει το έργο του. «Το διάβασα αργά, μετά τον θάνατό του, αλλά νωρίτερα είχα διαβάσει Μπόρχες και Πασκάλ και κατάλαβα ότι ο μπαμπάς μου δεν ήταν ένας φιλόσοφος. Ο Καμύ είχε πραγματικά

«Τι να κάνουμε, να τους προκαλέσω σε μονομαχία με όπλα;», θυμάται ο γιος του νομπελίστα συγγραφέα, Αλέν Καμύ, ότι έλεγε ο πατέρας του στην οξύτερη φάση της διαμάχης του με τον Σαρτρ

Επιμέλεια: Διονυσία Μαρίνου

ανάγκη το περιβάλλον του για να ζήσει». Την άποψη αυτή συμμερίζεται και ο Γκρενιέ, ο οποίος λέει χαρακτηριστικά: «Η Γαλλία ακόμα δεν έχει καταλάβει καλά ότι ο Καμύ δεν ήταν ούτε φιλόσοφος ούτε στοχαστής αλλά ένας άνδρας που ζούσε ανάμεσά μας, ένας αφηγητής των κόσμων, ένας ξένος».

Αν και ο συγγραφέας έχει ένα πλούσιο έργο, ο γιος του διαλέγει ως αγαπημένο του το πιο προβεβλημένο βιβλίο του πατέρα του, τον «Ξένο». «Το έχω διαβάσει περισσότερες από 20 φορές και κάθε φορά βρίσκω διαφορετικά πράγματα. Είναι το πιο ευκολοδιάβαστο, το πιο σύντομο και επίσης το πιο μυστηριώδες βιβλίο. Είναι γραμμένο για τους ανθρώπους. Ένας συνθέτης είπε ότι έχει μια μουσική μέσα του, μια συνεχόμενη μελωδία όπως του Μπαχ. Θυμάμαι μια μέρα που ο πατέρας μου ήταν λυπημένος, χωρίς λεφτά, και είχε κάποια προβλήματα με το συμβόλαιό του με τον εκδοτικό οίκο Gallimard. Τηλεφώνησε τότε στον ποιητή Φρανσίσ Πονζ και αυτός του είπε: Μην ανησυχείς. Ο «Ξένος» θα μείνει για πάντα».

Την ίδια διαπίστωση είχε κάνει και ο Γκρενιέ, όπως θυμάται ο γιος του, όταν ο νομπελίστας ήταν ακόμα εκκολλημένος συγγραφέας. «Αν και είχαν διαφορετικούς

ρόλους, ο πατέρας μου και ο Καμύ έγραφαν δεκάδες επιστολές ο ένας στον άλλον και είχαν μια μόνιμη επαφή. Ο πατέρας μου αλληλογραφούσε και με άλλους μαθητές του αλλά ο Καμύ ήταν πάντα ιδιαίτερος για εκείνον. Το φως που εξέπεμπε ήταν τόσο μεγάλο που επισκίαζε τους υπόλοιπους. Ήταν χαρισματικός και ο πατέρας μου τον συμβούλεψε να γράψει, τον βοήθησε να εκδώσει τα έργα του και τον σύστησε σε εκδότες».

Το ταλέντο του Καμύ εκτός από τα κείμενά του φαινόταν μάλλον και στον τρόπο που είχε μάθει να χειρίζεται τις υποθέσεις του, ακόμα και τις πιο δύσκολες, όπως ήταν η κόντρα του με τον Σαρτρ. «Η μητέρα μου ανησυχούσε για την κριτική του Ζανσόν στο «Les Temps Modernes» για τον «Επαναστατημένο άνθρωπο» και τα όσα έλεγε ο Σαρτρ και όσο πιο νευρική γινόταν τόσο ο πατέρας μου την πείραζε λέγοντας: «Και τι να κάνουμε, να τους προκαλέσω σε μονομαχία με όπλα;». Φυσικά υπήρχε ένα ψήγμα αλήθειας στο αστείο του», θυμάται ο γιος του.

→ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΣΤΙΣ ΣΕΛ. 20-21

ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ • ΕΠΕΤΕΙΟΣ

Albert Camus
**Ο ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΜΕΝΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ**

ΜΤΦ. ΝΙΚΗ ΚΑΡΑΚΙΤΣΟΥ
- ΝΤΟΥΖΕ, ΜΑΡΙΑ
ΚΑΣΑΜΠΑΛΟΓΛΟΥ-ΡΟΜΠΛΕΝ
ΕΚΔ. ΠΑΤΑΚΗ 2013,
ΣΕΛ. 504, ΤΙΜΗ: 17 ΕΥΡΩ

Olivier Todd
**ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
ΜΙΑ ΖΩΗ**

ΜΤΦ. ΡΙΤΑ ΚΟΛΑΪΤΗ
ΕΚΔ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ 2009,
ΣΕΛ. 816, ΤΙΜΗ: 16 ΕΥΡΩ

Albert Camus
**Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ
ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ
ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΗ
ΣΟΥΗΔΙΑ**

ΜΤΦ. Π. ΛΙΑΔΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΛΙΑΣ,
Α. ΣΑΛΟΥΦΑ, Μ. ΣΙΧΑΝΤΕ,
Τ. ΣΤΡΑΤΑΚΟΥ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ -
ΜΤΦ ΕΠΙΜΕΤΡΟΥ Α. ΒΑΒΙΑΝΟΥ
ΕΚΔ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ 2012,
ΣΕΛ. 90, ΤΙΜΗ: 8,50 ΕΥΡΩ

100 χρόνια από τη γέννηση
του **Αλμπέρ Καμύ**

**Μπορεί
ο άνθρωπος
να γίνει άγιος
χωρίς Θεό;**

Συμπληρώθηκαν την Πέμπτη εκατό χρόνια από τη γέννηση του Αλμπέρ Καμύ στο Μοντοβί τής τότε γαλλικής Αλγερίας. Αν και πέθανε μόλις 47 χρονών σε αυτοκινητικό δυστύχημα μαζί με τον εκδότη του Μισέλ Γκαλιμάρ, ο Καμύ πρόφτασε να βάλει τη σφραγίδα του στη λογοτεχνία του 20ού αιώνα

Ο Θεός να μας φυλάει από τις ενδιαφέρουσες εποχές. «Ο Ξένος» του Αλμπέρ Καμύ – το βιβλίο που έχτισε τη φήμη του – εκδόθηκε μεσούντος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, τον Ιούλιο του 1942. Η περίφημη «Πανούκλα» του, τον Ιούνιο του 1947, μόλις δυο χρόνια μετά τη συνθηκολόγηση της Γερμανίας, και το δοκίμιό του «Ο Επαναστατημένος Άνθρωπος» στα τέλη του 1951, προκαλώντας οξύτατη δημόσια διαμάχη που επέφερε τη ρήξη των σχέσεών του με τον Ζαν-Πολ Σαρτρ και τη συντακτική ομάδα του περιοδικού «Les Temps Modernes» – με τον Πόλεμο της Κορέας στο φόρτε του, τον Τρίτο Κόσμο να ξεσκώνεται με αίτημα την ανεξαρτησία του και τον Ψυχρό Πόλεμο να έχει διαιρέσει τον πλανήτη σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα. Ετσι κι αλλιώς, όμως, η εποχή ήταν ενδιαφέρουσα και για χίλιους άλλους λόγους καθώς η ανθρωπότητα επιβιβαζόταν στο πλοίο της ανάπτυξης, οι θεσμοί του Μπρέτον Γουντς άρχιζαν να λειτουργούν, το Σχέδιο Μάρσαλ ανοικοδομούσε τις καθημαγμένες από τον Πόλεμο χώρες, οι ιδεολογικές διαμάχες γύρω από τη φύση του σοβιετικού πειράματος καλά κρατούσαν και εντέλει ήταν αδύνατο να είσαι διανοούμενος ή καλλιτέχνης χωρίς να παίρνεις θέση για όσα γίνονταν γύρω σου. Η κριτική σκέψη είχε τη δυνατότητα να ανθίσει σ' ένα υπέδαφος ελπίδας.

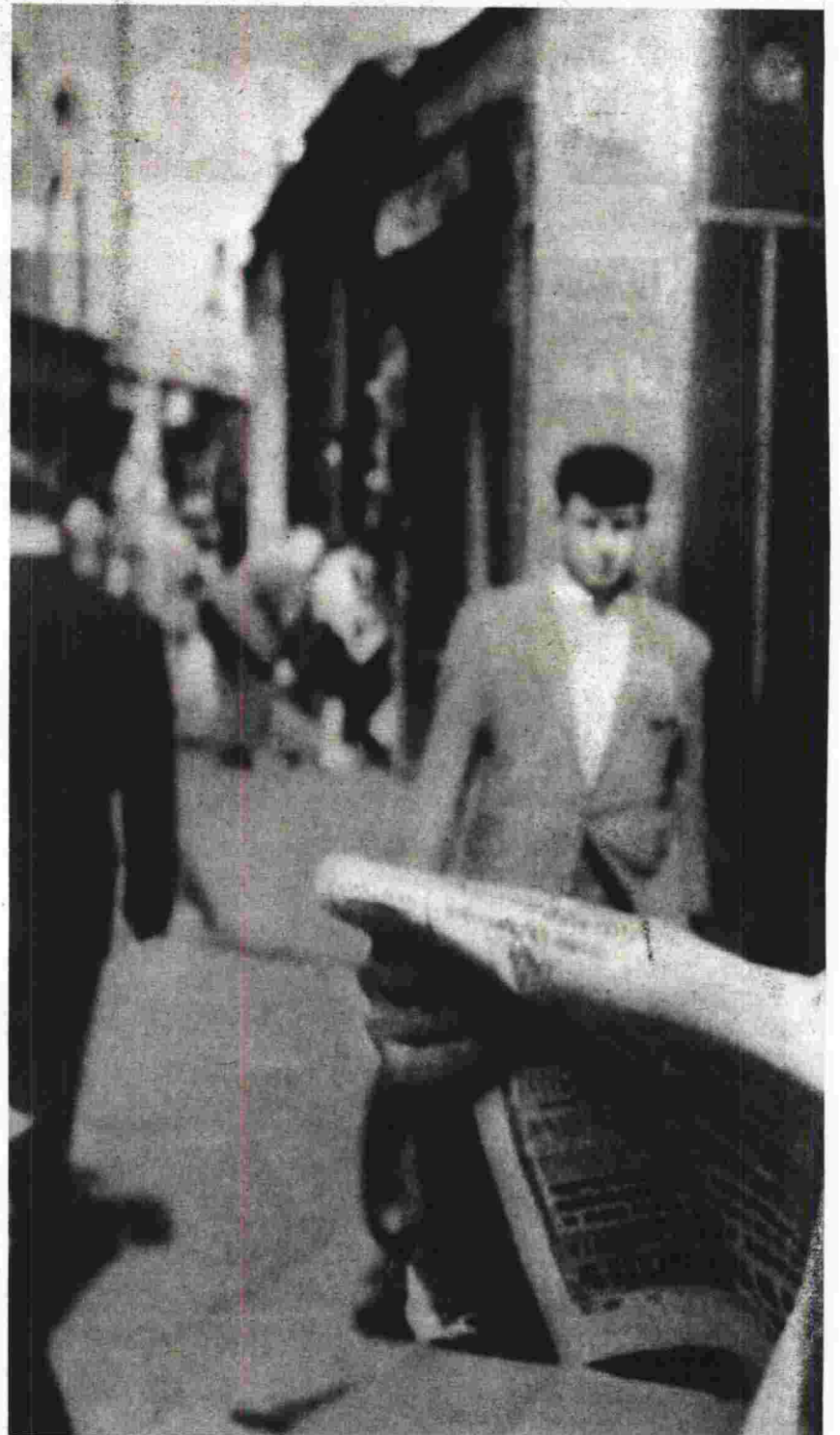
Και μόνο το γεγονός ότι ο Καμύ γεννήθηκε στην Αλγερία καθιστά τη ζωή του ενδιαφέρουσα. Μας το κάνει σαφές το πληρέστατο και καλά τεκμηριωμένο βιβλίο του Ολιβιέ Τοντ – η καλύτερη ίσως βιογραφία που έχει γραφεί για τον Καμύ. Επρόκειτο για

μία χώρα αποικιοποιημένη έναν αιώνα πριν και κατ' ουσίαν ενσωματωμένη διοικητικά και πολιτικά στη Γαλλία, μια χώρα όπου οι έποικοι είχαν έρθει για να μείνουν, κάτι που αντανακλάται ακόμα σήμερα στις καλές υποδομές, την άρτια πολεοδομία αλλά και τους οικισμούς που ξεπήδησαν μες στην έρημο, στα νότια της χώρας. Με κλίμα και γεωφυσικά χαρακτηριστικά παρόμοια με αυτά της απέναντι γαλλικής μεσογειακής ακτής, με φτηνό εργατικό δυναμικό και άφθονους φυσικούς πόρους, με αεράτες πόλεις και αρχαιολογικούς χώρους, η Αλγερία ικανοποιούσε όλες τις φαντασιώσεις για μια καλή, ελευθεριάζουσα ζωή στην υποτροπική ζώνη, μακριά – και όμως ταυτόχρονα πολύ κοντά – από τα άγχη της μητρόπολης. Μάλιστα οι γάλλοι έποικοι είχαν τόσο γρήγορα ριζώσει εκεί που μέσα σε λίγες δεκαετίες είχαν δομηθεί εντός τους – κατά ειρωνικό τρόπο – ταξικές ανισότητες πολύ μεγαλύτερες από ό,τι στις άλλες, μακρινότερες αποικίες.

Σε μια φτωχή οικογένεια μεγάλωσε και ο Αλμπέρ Καμύ, ορφανός μάλιστα κατά το ήμισυ, καθώς ο επιστάτης σε μια αμπελοργαία πατέρας του είχε σκοτωθεί υπηρετώντας τη μητέρα πατρίδα στα χαρακώματα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Παρ' όλα αυτά ο Αλμπέρ θα επωφελείτο της πολύ καλής παιδείας που παρεχόταν στην ιδιότητα αυτή αποικία, θα ξεκινούσε το γράψιμο νωρίς, θα μάθαινε να εκτιμά την ομορφιά και τα δώρα της ζωής, θα εντρυφούσε στους κλασικούς, θα έγραφε τη διατριβή του με θέμα «Μεταφυσική του Χριστιανισμού και του Νεοπλατωνισμού» πραγματοποιώντας τις σχέσεις μεταξύ ελληνικής και χριστιανικής παράδοσης με ειδική αναφορά στον Πλωτίνιο και τον Αυ-

Γράφει
ο **Μιχάλης
Μοδινός**

γουστίνo, θα μελετούσε τον Επίκουρο και τους Στωικούς.

Όταν θα βρεθεί στο Παρίσι το 1940, έχει ήδη μια μικρή συγγραφική και θεατρική καριέρα πίσω του («Η καλή και η ανάποδη», «Οι γάμοι», «Ο Μινώταυρος» κ.ά.), όμως είναι «Ο Ξένος» που θα τον κάνει διάσημο, καθώς πέφτει σαν κεραυνός εν αιθρία σε μια Γαλλία ταπεινωμένη, περιφρονημένη και διεθνώς απομονωμένη λόγω της γερμανικής κατοχής και της Κυβέρνησης του Βισί. Η αίσθηση αναζήτησης του εαυτού που αναδίδει το βιβλίο, το ζήτημα του φόνου, η κατανόηση του αλλότριου, η διάζευξη ταυτότητας και της ετερότητας, η εξέγερση μπρος σ' ένα αδιάφορο σύμπαν, αλλά και πλείστες όσες άλλες διαστάσεις του καινοτομικού, υπαρξιακού αυτού έργου έχουν αναλυθεί σε εκατομμύρια σελίδες και δεν είναι εύκολο να προσθέσει κανείς κάτι ουσιώδες. Το βέβαιο είναι ότι ο εμβληματικός «Ξένος» αντανακλά το σύνολο της προβληματικής του συγγραφέα του από αισθητική σκοπιά ενώ νοηματοδοτεί τους κυριότερους προβληματισμούς του για την ενότητα τέχνης και ζωής και για την ενσωμάτωση της φιλοσοφίας σ' ένα έργο τέχνης, όπως θα αναλύονταν στον «Επαναστατημένο

Άνθρωπο» αλλά και στις ομιλίες του στη Σουηδία όταν παρέλαβε το Νομπελ τον Δεκέμβριο του 1957. Χρόνια μετά, στην περίφημη «Πανούκλα» του, θα συνόψιζε την προβληματική του στον εξής διάλογο:

- Με λίγα λόγια, είτε με απλότητα ο Ταρού, αυτό που μ' ενδιαφέρει είναι να μάθω πώς γίνεται κανείς άγιος.
- Μα εσείς δεν πιστεύετε στον Θεό.

- Ακριβώς. Μπορεί ο άνθρωπος να γίνει άγιος χωρίς Θεό; Αυτό είναι το μόνο συγκεκριμένο πρόβλημα που μ' ενδιαφέρει σήμερα.

Φαίνεται πως ο Καμύ ήθελε να αγιοποιηθεί μέσα σ' έναν παράλογο, χωρίς νόημα κόσμο. Γι' αυτό εναντιώθηκε εγκαίρως στη σταλινική βία, πολέμησε με πάθος την ανελευθερία του σοσιαλιστικού ρεαλισμού αλλά και το ανέφικτο του ρεαλισμού στην τέχνη, συμπαρατάχθηκε με τον Αρθουρ Κέσλερ και τον Τζορτζ Οργουελ, αναρωτήθηκε προγραμματικά για τη σχέση δικαιοσύνης και ελευθερίας διαισθανόμενος το τραγικό ανέφικτο της συνύπαρξής τους.

Διαγραμμαμένος από το Αλγερινό ΚΚ, ήδη από τον Μεσοπόλεμο, περιθωριοποιήθηκε αργότερα από τη γαλλική αριστερή διανόηση κατηγο-

ΕΠΕΤΕΙΟΣ • ΒΙΒΛΙΟΔΡΟΜΙΟ

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

- 1913** Γεννιέται στις 7 Νοεμβρίου στο Μοντοβί της Αλγερίας.
- 1914** Ο πατέρας του επιστρατεύεται και τραυματίζεται θανάσιμα σε ηλικία μόλις 28 ετών. Ο μικρός Αλμπέρ μεγαλώνει μέσα στη φτώχεια με τη μητέρα του που καθαρίζει σήπια, την αυστηρή γιαγιά και έναν θείο κρεοπώλη.
- 1923/24** Ένας δάσκαλος, ο Λουί Ζερμέν, διακρίνει τις ικανότητες του Αλμπέρ, του κάνει επιπλέον μαθήματα δωρεάν και πείθει τους γονείς του να τον αφήσουν να δώσει εξετάσεις για υποτροφία, κάτι που του επιτρέπει να πάει στο Λύκειο. Το 1927 ο Καμί τον μνημόνευσε στον λόγο του στη Σουηδική Ακαδημία.
- 1931** Στο Πανεπιστήμιο στο Αλγέρι, όπου ξεκινάει σπουδές Φιλοσοφίας, συνδέεται με τον καθηγητή και φιλόσοφο Ζαν Γκρενιέ.
- 1932** Τα πρώτα του κείμενα φιλοξενούνται στο περιοδικό «Sud».
- 1934** Πρώτος γάμος. Θα χωρίσει δύο χρόνια μετά. Ενταξη στο Κομμουνιστικό Κόμμα. Θα αποχωρήσει τρία χρόνια αργότερα, καθώς εκείνος υποστήριζε τις διεκδικήσεις των μουσουλμάνων.
- 1940** Δεύτερος γάμος (παντρεύεται τη Φρανσίς Φορ). Εγκατάσταση στο Παρίσι.
- 1942** Εκδίδονται ο «Ξένος» και το δοκίμιο «Ο μύθος του Σίσυφου».
- 1943** Προσλαμβάνεται ως αναγνώστης από τον εκδοτικό οίκο Gallimard. Αναλαμβάνει τη διεύθυνση της εφημερίδας «Combat». Γνωρίζει τον Ζαν-Πολ Σαρτρ.
- 1945** Γεννιούνται τα δίδυμα παιδιά του Ζαν και Κατρίν.
- 1947** Κυκλοφορεί η «Πανούκλα».
- 1951** Κυκλοφορεί ο «Επαναστατημένος άνθρωπος» που θα σημάνει τη ρήξη του με τον Σαρτρ και την κομμουνιστική Αριστερά. Ο Σαρτρ τον κατηγορεί για αντικομμουνισμό και αποδοχή των αστικών αξιών.
- 1955** Δημοσιεύει στη «L' Express» το περίφημο άρθρο «L' enfant grec» (Το Ελληνόπουλο), με το οποίο ζητάει να μην εκτελέσουν οι Άγγλοι τον Μιχάλη Καραολή.
- 1957** Βραβεύεται με το Νομπέλ Λογοτεχνίας.
- 1960** Σκοτώνεται στις 4 Ιανουαρίου σε τροχαίο μαζί με τον Μισέλ Γκαλιμάρ.

ρούμενος ότι έβαζε στην ίδια ζυγαριά τις σοβιετικές «παρεκκλίσεις» και τα σταλινικά «λάθη» με τον αμερικανικό ιμπεριαλισμό και τις αδικίες που είχε εγκαθιδρύσει παγκοσμίως η Δύση. Κατηγορήθηκε επίσης έντονα για το γεγονός ότι, παρά τις κοινωνικές ευαισθησίες του, δεν ετοποθετείτο ρητά υπέρ της ανεξαρτησίας της Αλγερίας στον μακρύ πόλεμο που είχε ξεσπάσει ήδη από το 1954, προωθώντας μάλλον μια ομοσπονδιακού τύπου συμβίωση αυτοχθόνων και εποίκων. Ας σημειωθεί ότι είχε καταδικάσει απερίφραστα τις τρομοκρατικές μεθόδους των εξεγερμένων την ίδια εποχή που ο Ζαν-Πολ Σαρτρ, συμπαρατασσόμενος με τον Φρανζ Φανόν, αποθέωνε την αυτοπραγμάτωση των «Κολασμένων της Γης» μέσω του φόνου του αποικιοκράτη αφέντη. Είχε τρόπον τινά αισθανθεί το λουτρό αίματος που θα ακολουθούσε επί δεκαετίες, με αποκορύφωμα τον αλγερινό εμφύλιο και την ισλαμική τρομοκρατία. Αλλά το χειρότερο αμάρτημα στα μάτια των παρεπιδημούντων στην Αριστερή Οχθη τα χρόνια εκείνα είναι ότι ο Καμί ήταν από τους πρώτους που είδε στην ανελευθερία και τις μαζικές εκκαθαρίσεις του Ανατολικού

Μπλοκ την κληρονομιά – καλύτερα, τον γενετικό κώδικα, θα λέγαμε σήμερα – της ίδιας της μαρξιστικής θεωρίας. Με άλλα λόγια, εκτιμούσε ιδιαιτέρως τον Μαρξ ως στοχαστή αλλά διόλου ως προφήτη, και τον έβλεπε ως κάποιον του οποίου οι προβλέψεις μεταβαλλόμενες σε πολιτικό πρόταγμα είχαν εγκαθιδρύσει νομοτελειακά την Κόλαση επί της Γης υποσχόμενες τον Παράδεισο.

Το παράλογο της ανθρώπινης ύπαρξης που είχε καταγγείλει με τον «Μύθο του Σίσυφου» και άλλα έργα του θα τον χτυπούσε σαν χρονικό προαναγγελθέντος θανάτου μόλις στα σαράντα επτά του χρόνια. Πώς θα εξελίσσονταν οι απόψεις και το έργο του αν ζούσε μερικές δεκαετίες ακόμη; Δεν ξέρω. Διαισθάνομαι, πάντως, ότι πέρα από το πιθανό πικρό αίσθημα δικαίωσης που θα ένιωθε ως συνέπεια της κατάρρευσης της Σοβιετικής Αυτοκρατορίας αλλά και του μετέπειτα θριάμβου της τρομοκρατίας, ο Αλμπέρ Καμί στα χρόνια της παγκοσμιοποίησης θα αισθανόταν δικαιωμένος για την περίφημη εκείνη ρήση του η οποία αναφερόταν στην αυτοκτονία ως μια δύναμη χειρονομία που συνιστά το έσχατο φιλοσοφικό ερώτημα.

Ο Αλμπέρ Καμί που κέρδισε το Νομπέλ το 1957 υπήρξε παρεμβατικός διανοούμενος σε μια εποχή όπου η αποαποικιοποίηση βρισκόταν επί θύρας και ο Ψυχρός Πόλεμος στο φάρτε του. Αποποιούμενος την όποια μορφή βίας και θέτοντας στο επίκεντρο της προβληματικής του την ελευθερία και τη δικαιοσύνη, ο Καμί θα μεταβαλλόταν σε άγιο που προέτρεξε της εποχής του